

RECENSIONES

Josef Grafe, *Die Nutzung der Markgenossenschaft mit besonderer Berücksichtigung der Klosters Rumbeck*. Regensberg'sche Buchdruckerei. Münster i. W. 1930.

Deze Munstersche dissertatie, opgenomen in het *Zeitschrift für vaterländische Geschichte und Altertumskunde* (87) 1930, legt getuigenis af van dr. Grafe's wetenschappelijken zin op economisch-historisch gebied. Ze leert ons, hoe de markgenootschappen van het Arnsberger Woud eertijds waren ingericht, in hoeverre de markgenooten van hun gemeenschappelijk eigendom gebruik konden maken, hoe ze hun patriarchale rechten in feite uitoefenden, op welke wijze ze deze geleidelijk, maar niet zonder verzet, verloren, totdat hun gemeenschappelijk bezit ten slotte tusschen de diverse belanghebbenden werd verdeeld, niet zonder schade voor de economisch zwakkeren. Het is de oude geschiedenis, doch het heeft zijn nut, om ze weer eens onder de aandacht te brengen, vooral indien ze wordt belicht met nieuw feiten-materiaal, zooals in deze these geschiedt.

In de inleiding stelde dr. J. Grafe zich voor, een afgeronde studie te geven omtrent het gebruiksrecht van de markgenootschap. Hierin is hij volkomen geslaagd. Doorgaans is de schrijver ook duidelijk. Hier en daar zou men echter een toelichting wenschen. Waar hij b.v. het onderscheid tusschen de dorpsallmende en de mark aanduidt, zou een speciale verwijzing naar de werken van von Below, Bücher, Dopsch e.a. niet overbodig zijn geweest.

Met het Norbertinessen-klooster van Rumbeck aan de Ruhr heeft de dissertatie betrekkelijk weinig uit te staan. Ze is gedeeltelijk gedocumenteerd door eenige oorkonden en een paar akten van de betreffende proosdij. Het wil me voorkomen, dat d. Grafe aanvankelijk een economische geschiedenis van het klooster heeft willen schrijven (S. 10), doch zijn plan bij nadere bezinning losgelaten heeft. Aan documenten ontbrak het hem zeker niet. Op blz. 21

blijkt, dat er in het staats-archief van Munster minstens 228 oorspronkelijke oorkonden aanwezig zijn, afgezien nog van de akten.

Naar den titel van de dissertatie te oordeelen, hadden we iets meer omtrent Rumbeck verwacht. De verklaring van den naam in verband met de ligging is interessant. De begrenzing van het stichtingsjaar tusschen 1185 en 1191 is volledig aanvaardbaar. Doch waarom geen stelling genomen tegenover Hauck, die van een dubbelklooster spreekt en de kanunniken uit Wedinghausen laat komen?

Wat we omtrent den Proost vernemen is, dat hij de zorg voor het tijdelijke had en als zoodanig in Arnsberg'sche marken het ambt van houtrechter of scheidsrechter uitoefende. Aangaande de nonnen lezen we, dat ze aanvankelijk tot den adeldom behoorden en dat later het burgerlijk element de overhand kreeg. Van de kloostergebouwen wordt ons ten slotte verteld, hoe ze er in het verleden uitzagen en waartoe ze dienst moesten doen, sedert de Hessische regeering de proosdij had genaast (1804).

Het is iets. De bibliographie van R. van Waefelghem kan ermee verbeterd worden en aangevuld. Doch de historie van dit Norbertinessenklooster is nog te schrijven, zelfs van den minst geestelijken kant, den economischen.

Berne (Heeswijk).

H. HEIJMAN.

* * *

Studien zur Geschichte des Stiftes Wilten. Heft I : Das Calendarium Wernheri als Tirolische Chronik von Karl Schadelbauer. Oktav, 32 Seiten, 1932. Verlag Vereinsbuchhandlung. Innsbruck.

In die Regierungszeit des tatkräftigen Abtes Wernher (1300-1331) fällt die Abfassung zweier wichtiger Quellen zur Geschichte Wilten's, Innsbrucks und der Umgebung, nämlich die des Urbares vom Jahre 1305 und des hier behandelten Calendariums. Dieses Totenbuch wurde wohl in Wilten angelegt, stand durch etwa 200 Jahre bei der St. Jakobskirche in Innsbruck in Verwendung. Es enthält Eintragungen von Todesdaten, Stiftungen und auch chronikalischen Nachrichten. 1902 schenkte es Magistratsrat Dr. Franz Werner dem Museum Ferdinandeum, wo es unter der Signatur « F. B. 2627 » verwahrt liegt. Eine Herausgabe dieses bisher kaum ausgewerteten Calendariums erscheint derzeit unausführbar. Durch die Munifizenz